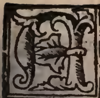

Passio Domini nostri IESV Christi ex quattuor Euang. in vnum redacta & ordinata.

Pprôpinquabat dies festus azimorum, qui dicitur Pascha. Erat autem post biduum. Et dixit IESVS discipulis suis. Scitis quod post biduum Pascha fiet: & filius hominis tradetur vt cruci figatur. Tunc congregati sunt Principes sacerdotum & seniores in atrium Principis sacerdotum qui dicitur Caiphas:& consilium fecerunt,& quęrebant summi Sacerdotes & scribæ quomodo eum dolo tenerent & occiderent: timebant vero plebem ideo dicebant: non in die festo ne tumultus fieret in populo. Intrauit autem Sathanas in Iudam,qui cognominatur Scarioth,vnum de duodecim: qui abiit ad Principes sacerdotum(summos inquam sacerdotes) vt proderet eum illis: & locutus est cum eis,& magistratibus, quemadmodum eum traderet illis:& ait illis. Quid vultis mihi dare,& ego vobis eum tradam? qui audientes gauisi sunt: & promiserunt pactiq; sunt pecuniam illi dare: & constituerũt ei triginta argenteos:& spopondit: & exinde quærebat oportunitatem, vt eũ oportune traderet sine turbis. Prima autem die azimorum,quãdo Pascha imolabatur: in qua necesse erat occidi Pascha: accesserunt discipuli ad IESVM & dicunt ei. Quo vis eamus; & paremus tibi vt manduces Pascha? & mittit duos ex discipulis suis,Petrum &Ioãnem,dicens.Euntes parate nobis Pascha, vt manducemus. At illi dixerunt. Vbi vis paremus? Et dixit ad eos.Ite in ciuitatem ad quendam,ecce introeuntibus vobis in ciuitatem, occurret uobis homo Amphoram aquæ portans sequimini eum in domũ in quam intrat:& dicetis patrifamilias domus. dicit tibi Magister:tempus meum prope est:apud te facio Pascha cum discipulis meis:vbi est refectio mea? vbi

est diuersoriũ, vbi Pascha cum discipulis meis man ducem? & ipse ostendet vobis cenaculum magnum stratum & ibi parate nobis. Et abierunt discipuli eius: & venerunt in ciuitatem. Euntes autem inuene runt sicut dixit illis IESVS & fecerunt sicut con stituit illis IESVS: & parauerunt Pascha. Vespe re autem facto, venit cum duodecim & cum facta esset hora, discubuit, & duodecim apostoli cum eo. Et discumbentibus & edentibus illis, dixit. Amen dico vobis: quod vnus vestrum me traditurus est, qui manducat mecum. Et contristati valde, cœpe runt singuli dicere: nunquid ego sum Domine? at ipse respondens ait. Vnus è duodecim, qui intinxit mecum panem in paropside, qui intingit mecum in catino, hic me tradet. Filius quidem hominis va dit, sicut scriptum est de illo: væ autem homini illi, per quem filius hominis tradetur bonum erat ei si natus non fuisset homo ille. Respondens autem Iudas, qui tradidit eum, dixit. Nunquid ego sum Rabbi? Ait illi. Tu dixisti. Et ait illis. Desiderio de sideraui hoc pascha manducare vobiscum antequã patiar. Dico enim uobis quod ex hoc non mandu cabo illud, donec impleatur in regnõ Dei. Et acce pto calice, gratias egit, & dixit. Accipite, & diuidite inter vos. Dico enim vobis: quod non bibam de generatione vitis, donec regnum Dei veniat. Cœ nantibus autem illis, accepit IESVS panem gra tias egit, & benedixit, & fregit, deditq; discipulis suis, & ait. Accipite, & comedite. hoc est corpus meum, quod pro vobis traditur.* Et frangitur. *prima co hoc facite in meam commemorationem. Similiter rinth. ij. & calicem, postquam cœnauit, accipiens, gratias egit, & dedit illis, dicens. Bibite ex hoc omnes. hic est enim sanguis meus noui testamenti: qui pro mul

Luc. tis effundetur in remissionem peccatorum. Hic est calix nouum testamentum in sanguine meo qui pro vobis effundetur. Amen dico vobis quod iam non bibam de hoc genimine vitis, vsq; in diem illum, cum illud bibam vobiscum nouum in regno

Mar. Dei patris mei. Et biberunt ex eo omnes. & ait illis. Hoc facite, quotiescunq; bibetis, in meam com

Luc. memorationem. Verûtamen ecce manus tradentis me, mecum est in mensa, & quidem filius hominis s̄m quod definitum est, vadit: veruntamen væ homini illi, per quem traditur. Et ipsi cœperunt querere inter se: q̄s esset ex eis, q̄ hoc facturus esset. Facta est autem & contentio inter eos: quis eorum

Ioan. videretur esse maior? Sciens autem IESVS, quia venit hora eius vt transeat ex hoc mundo ad patrem: cum dilexisset suos qui erant in mundo, in finem dilexit eos. (atq; ita modis omnibus volens eos auertere à contentione ambitiosa) cœna facta cum diabolus iam misisset in cor vt traderet eum Iudas Simonis Scariothis: sciens quod dedit ei omnia Pater in manus: & quod à Deo exiuit, & ad Deum vadit: surgit à cœna, & ponit vestimenta sua: & cum accepisset linteum, precinxit se deinde misit aquam in peluim: & cœpit lauare pedes discipulorum suorum, & extergere linteo quo erat præcinctus. Venit ergo ad Simonem Petrum: & dicit ei Petrus. Domine, tu mihi lauas pedes. Respondit IESVS, & dixit ei. quod ego facio, tu nescis modo: scies autē postea. Dicit ei Petrus. Non lauabis mihi pedes in æternum. Respondit ei IESVS. Si non lauero te, non habebis partem mecum. Dicit ei Simon Petrus. Non tantum pedes, sed & manus & caput. Dicit ei IESVS. Qui lotus est, non indiget nisi vt pedes lauet: sed est mūdus totus: & vos mun

di estis,sed non omnes. Sciebat nanq; quis nam es/
set,qui traderet eum:propterea dixit.non estis mun
di omnes. Postquam ergo lauit pedes eorum ac/
cepit vestimenta sua & cum recubuisset iterum,dixit
eis.Scitis quid fecerim vobis? vos vocatis me magi
ster & Domine & bene dicitis:sum etenim. Si ergo
ego laui pedes vestros Dominus & magister:& vos
debetis alter alterius lauare pedes: exemplum enim
dedi vobis, vt quemadmodum ego feci vobis, ita
& vos faciatis.Amen amen dico vobis: non est ser/
uus maior domino suo : neq; Apostolus maior eo
qui misit illum. Si hoc scitis beati eritis, si feceritis
ea. & addens,dixit eis. Reges gentium dominan/
tur eorum:& qui potestatem habent super eos, be/
nefici vocatur. vos autem non sic: sed qui maior est
in vobis,fiat sicut minor: & qui praecessor est, sicut
ministrator. Nam quis maior est qui recumbit, an
qui ministrat? non ne qui recumbit? ego autem in
medio vestrum sum,sicut qui ministrat. vos autem
estis qui permásistis mecum in tentationibus meis:
& ego dispono vobis, sicut disposuit mihi pater
meus Regnum : vt edatis & bibatis super mensam
meam in Regno meo:& sedeatis super thronos, iu
dicantes duodecim tribus Israelis. Non de omni
bus vobis dico. Ego scio quos elegerim sed vt
adimpleatur scriptura: qui manducat mecum pa/
nem,leuabit contra me calcaneum suum: amodo
dico vobis priusquam fiat:vt cum factum fuerit,cre
datis quod ego sum. Amen amen dico vobis, qui
accipit si quem misero,me accipit:qui autem me ac/
cipit, accipit eum qui me misit. Cum haec dixisset
IESVS, turbatus est spiritu: & protestatus est,&
dixit. Amen amen dico vobis quia vnus ex vobis
tradet me. Aspiciebant ergo adinuicem discipuli,hç

Et addi/dit, Ioan.

sitantes de quo diceret. Erat ergo recumbens vnus
de discipulis eius, in sinu I E S V, quem diligebat
I E S V S. innuit ergo huic Simon Petrus, & dixit
ei, quis est de quo dicit? Itaq; cum recubuisset il-
le super pectus I E S V, dixit ei. Domine quis est?
Respondit I E S V S. Ille est, cui ego intinctum
panem porrexero. Et cum intinxisset panem, dedit
Iudæ Simonis Scariothis. & post buccellam introi-
uit in eum Sathanas: & dicit ei I E S V S. Quod fa-
cis, fac citius. Hoc autem nemo sciuit discumben-
tium, ad quid dixerit ei. Quidam enim putabant,
quia loculos habebat Iudas, quod dixisset ei I E-
S V S. eme ea quæ opus sunt nobis ad diem festũ:
aut egenis vt aliquid daret. Cum ergo accepisset il-
le buccellam, exiuit continuo. Erat autem nox cum
ergo exisset, dixit I E S V S. Nunc clarificatus est
filius hominis & Deus clarificatus est in eo. Si Deus
clarificatus est in eo: & Deus clarificabit eum in se-
metipso: & continuo clarificabit eum. Filioli, adhuc
modicum vobiscum sum, quæretis me, &, sicut dixi
Iudæis, quo ego vado, vos non potestis venire: &
vobis dico modo mandatum nouum do vobis vt
diligatis inuicem, sicut dilexi vos, vt & vos diliga-
tis inuicem. in hoc cognoscent omnes quod mei
estis discipuli, si dilectionem habueritis adinuicem.
Dicit ei Simon Petrus. Domine quo vadis? Respon
dit I E S V S. Quo ego vado, non potes me se-
qui modo: sequeris autẽ postea. Dicit ei Petrus. Qua
re non possum te sequi modo? animam meam pro
te ponam. Respondit I E S V S. Animam tuam
pro me pones? Amen amen dico tibi: non cantabit
gallus donec ter me neges. Et ait eidem Simoni.
Simon ecce Sathan expetiuit vos, vt cribraret sicut
triticum. Ego autem rogaui pro te, vt nõ deficiat fi-

des tua: & tu aliquando conuersus, confirma fratres
tuos. Qui dixit. Domine, tecum paratus sum & in
carcerem & in mortem ire. Et ille dixit. Dico tibi Pe
tre non cantabit hodie gallus, donec ter abneges
nosse me. Et dixit eis. Quãdo misi vos sine sacculo
& pera & calceamentis: nunquid aliquid defuit vo-
bis? At illi dixerunt. Nihil. Dixit ergo eis. Sed nunc
qui habet sacculum, tollat similiter & peram, & qui
non habet, vendat tunicam & emat gladium. Dico
enim vobis: quod adhuc hoc quod scriptum est,
oportet impleri in me. Et cum iniustis deputatus est.
Etenim ea quæ de me sunt, finem habent. At illi di
xerunt. Ecce duo gladii hic. At ille dixit. Satis est.
Et ait discipulis suis. Non turbetur cor vestrum. cre- Ioan.
ditis in Deũ: & in me credite. (& alia plura dixit q̃
habẽtur Ioã. 14. in cuius fine dicit) surgite, eamus
hinc. Et hymno dicto, egressus ibat ſm consue
tudinem in montem oliuarum. Secuti sunt autem il Mat.
lis & discipuli: & exierunt in montem olïueti. Tunc Mar. Lu.
dicit illis IESVS. Omnes vos scandalum patie
mini in me in ista nocte. Scriptum est enim percu-
tiam pastorem, & dispergẽtur oues gregis. Sed post-
quam resurrexero, præcedam vos in Galileam. Re-
spondens autem Petrus, ait illi. Et si omnes scanda
lizati fuerint in te, ego nunquam scandalizabor. Et
ait illi IESVS. Amen dico tibi: quod tu hodie
in hac nocte priusquam gallus cantet, ter me nega-
bis priusquam (inquã) gallus bis vocem dederit, ter
me es negaturus. At ille amplius loquebatur. Et si
oportuerit me mori tecum, non te negabo. Simili-
ter & omnes discipuli dixerunt: (& Dominus mul
ta præterea dixit post priusue, quæ habentur.) Ioan. 15.
Hæc cum dixisset IESVS, egressus cum discipu 16. 17.
lis suis trans torrentem cedron, venit cum illis in

villam quæ dicitur Gethſemani: vbi erat hortus in quem introiuit ipſe & diſcipuli eius & cum perue-niſſet ad locum, dixit eis Sedete hic, donec vadam illuc, & orem. Et coaſſumpto Petro, & duobus filiis Zebedei, cœpit contriſtari & mœſtus eſſe pauere, & tædere. Tunc ait illis. Triſtis eſt anima mea vſq; ad mortem. ſuſtinete hic, & vigilate mecum. Et progreſ-ſus puſillũ, ipſe auulſus eſt ab eis, quantũ eſt iactus lapidis: & procidit in faciem ſuam ſuper terram: & orabat, vt, ſi fieri poſſet, tranſiret ab eo hora: & di-xit. Abba Pater, omnia poſsibilia ſunt tibi transfer hunc calicem à me ſed non quod ego volo ſed quod tu: mi Pater, ſi poſsibile eſt, tranſeat à me calix iſte: veruntamen non ſicut ego volo ſed ſicut tu. Et venit ad diſcipulos ſuos: & inuenit eos dormiẽ-tes: & dixit Petro. Sic Simon, dormis? non potuiſti vna hora vigilare mecum? vigilate, & orate, vt non intretis in tentationem: ſpiritus quidem promptus eſt, caro autem infirma. Iterum ſecundo abiit, & ora-uit eundem ſermonem, dicens. Pater mi, ſi non po-teſt hic calix tranſire niſi bibam illum, fiat voluntas tua. Et venit iterum, & inuenit eos dormiẽtes: erant enim oculi eorum grauati & ignorabant quid re-ſponderunt ei & relictis illis, iterum abiit & orauit eundem ſermonẽ, & poſitis genibus orabat dicens. Pater, ſi vis, transfer calicem iſtum à me: ve[illegible]ntamẽ non mea, ſed tua voluntas fiat. Apparuit [illegible]utem illi angelus de cœlo, confortans eum. & fact[illegible] in ago-nia, prolixius orabat, & factus eſt ſudor eius ſicut guttæ ſanguinis decurrentis in terram. & cum ſur-rexiſſet ab oratione, & veniſſet ad diſcipulos ſuos, inuenit eos dormientes præ triſtitia: & ait illis. Quid dormitis? dormite iam, & requieſcite. ſufficit: ſurgite, & orate ne intretis in tentationem: ecce ap-

propinquauit

propinquauit hora:& filius hominis traditur in ma
nus peccatorum. Surgite eamus:ecce appropinqua-
uit qui me tradit. Et adhuc eo loquente, ecce Iudas
Scariothis vnus ex duodecim, & cum eo turba mul
ta cum gladiis & fustibus: missi à principibus Sacer
dotũ & Scribis & Senioribus populi. Sciebat enim
& Iudas qui tradebat eum, locum quia frequenter
IESVS conuenerat illuc cum discipulis suis. Iu-
das ergo cum accepisset cohortem à Pontificibus
& Pharisæis ministros, venit illuc cum laternis &
facibus & armis. dederat autem traditor eis signũ,
dicens. Quemcunq; osculatus fuero, ipse est: tenete
eum, & ducite caute. Et antecedebat eos, & appro-
pinquauit IESV, vt oscularetur eum. & cũ venis
set, statim accessit ad eum, & ait. Aue Rabbi, Rabbi.
Et osculatus est eum. Dixit ei IESVS. Amice,
ad quid venisti? Iuda osculo filium hominis tra-
dis? IESVS itaq; sciens omnia quæ ventura
erant super eum processit, & dixit eis. Quem quæri
tis? Responderunt ei. IESVM Nazarenum. Di-
xit eis IESVS. Ego sum. Stabat autem & Iudas
qui tradidit eum, cum ipsis. vt ergo dixit eis IE-
SVS ego sum: abierunt retrorsum, & ceciderunt
in terram. Iterum ergo eos interrogauit. Quem quæ
ritis? Illi autem dixerunt. IESVM Nazarenum.
Respondit IESVS. Dixi vobis, quod ego sum.
Si ergo me quæritis, sinite hos abire. Vt impleretur
sermo quem dixit. Quia quos dedisti mihi, non per
didi ex eis quenquam. Tunc accesserunt, & manus
iniecerunt in IESVM, & tenuerunt eum. Vi-
dentes autem hi qui cum ipso erant quod futurum
erat, dixerunt ei. Domine, si percutimus in gladio?
Simon ergo Petrus, habens gladium, eduxit eum:
& percussit pontificis, summi sacerdotis seruum: &

abſcidit auriculam eius dexteram: erat autem no-
men ſeruo malchus. Reſpondens autem IESVS,
ait. Sinite vſq; huc. Et cum tetigiſſet auriculam eius,
ſanauit eum. Dixit ergo IESVS Petro, mitte gla
dium in vaginã: mitte in locum ſuum: omnes enim
qui acceperit gladium, gladio peribunt. An putas
quod non poſſum rogare Patrem meum, & exhi-
bebit mihi modo pluſquã duodecim legiones an-
gelorum? calicem quem dedit mihi Pater, non vis
vt bibam illum? Quomodo ergo implebuntur ſcri
pturę? quia ſic oportet fieri. Dixit autem IESVS
ad eos qui venerant ad ſe, Principes ſacerdotum, &
magiſtratus tẽpli, & ſeniores. Tanquam ad latro-
nem exiſtis cum gladiis & fuſtibus comprehendere
me, cum quotidie fuerim vobiſcum in templo, &
ſedebam docens, & non me tenuiſtis. Sed hæc eſt
hora veſtra, & poteſtas tenebrarum. Hoc autem to-
tum factum eſt, vt adimpleretur ſcripturæ propheta
rum. Tunc diſcipuli relicto eo omnes fugerunt.
Adoleſcens autẽ quidam ſequebatur eum amictus
ſindone ſuper nudo: & tenuerunt eum: & ille relicta
ſindone, nudus profugit ab eis. Cohors autem &
tribunus & miniſtri Iudæorum comprehenderunt
IESVM: & tenentes ligauerunt eum, & adduxe-
runt eum ad Annam primum: erat enim ſocer Cai-
phæ qui erat Pontifex
anni illius. Miſerunt
autẽ eum ad Caipham
Pontificem: erat autem
Caiphas, qui conſilium
dederat Iudæis: quod
expedit vnum hominẽ
mori pro populo. Et ita
duxerunt IESVM ad

Hæc uerba, Miſerunt autem eum ad Caipham pontificem: non habentur in codicibus noſtris, ſed inuenta ſunt in commentaryis Cirilli, ut poteſt ex ipſis uideri: & teſtatur Nico. de Cuſa lib.6. excita. fol.102. hoc idem teſtatur Eraſmus in fine ſuarum annota. in teſtã no

no, et ita omnes Euangelistæ cõsentiũt, omnes Petri negationes fuisse in domo Caiphæ.

Caipham principem sacerdotum, vbi scribæ & seniores conuenerant. Petrus autem sequebatur eum à longe vsq; intro in atrium Principis sacerdotum. Sequebatur enim IESVM Simon Petrus, & alius discipulus. Discipulus autem ille erat notus Pontifici: & introiuit cum IESV in atrium Pontificis. Petrus autem stabat ad ostium foris. Exiuit ergo Discipulus alius qui erat notus Pontifici: & dixit ostiariæ: & introduxit Petrum: & ingressus intro, sedebat cum ministris ad ignem, vt videret finem, & calefaciebat se. Princeps autem sacerdotum & omne concilium quærebant falsum testimonium contra IESVM, vt eum morti traderent, & non inueniebant, cum multi falsi testes accesissent: multi enim falsum testimoniũ dicebant aduersus eum: & conuenientia testimonia non erant. Nouissime autem venerunt duo falsi testes: & surgentes, falsum testimoniũ dicebant aduersus eum, dicentes. Hic dixit. Possum destruere templum Dei, & post triduum reædificare illud. Nos audiuimus eum dicentem. ego dissoluam templum hoc manufactum, & post triduum aliud non manufactum ædificabo. Et non erat conueniens testimonium illorum. Et exurgens summus sacerdos in medio eorum, interrogauit IESVM dicens. Non respondens quicquam ad ea quæ tibi obiiciuntur ab his? Ille autem tacebat, & nihil respondit. Rursus summus sacerdos interrogauit eum, & dixit ei. Adiuro te per Deum viuum, vt dicas nobis, si tu es CHRISTVS filius Dei benedicti. Dixit illi IESVS. Tu dixisti: ego sum. Veruntamen dico vobis: amodo videbitis filium hominis sedentem à dextris vir

tutis Dei, & venientem cum nubibus cœli. Tunc Princeps sacerdotum scidit vestimenta sua, dicens. Blasphemauit: quid adhuc egemus testibus: quid adhuc desideramus testes? ecce nunc audistis blasphemiam: quid vobis videtur? Qui omnes condemnauerunt eum, reum esse mortis. Et tunc cœpe runt quidam conspuere eum: & expuerunt in faciē eius: & velare eam: & colaphis eum cædebant: alii autem palmas in faciem eius dederunt, dicentes. Prophetiza nobis CHRISTE quis est qui te percussit? & ministri alapis eum cædebant. Accenso autem igne in medio atrii, & circunsedentibus illis, erat Petrus in medio eorum foris in atrio deorsum: accessit ad eum vna ancilla ex ancillis summi sacerdotis ostiaria (illa quæ Petrum introduxerat) & cum vidisset Petrum calefacientem se, aspiciens illum sedentem ad lumen, cum eum fuisset intuita, dixit. Et hic cum illo erat. Et ad eum dixit. Nunquid & tu ex discipulis es hominis istius? Et tu cum IESV Galileo Nazareno eras. At ille negauit illum coràm omnibus, dicens. Mulier, non sum, non noui illum: neq; scio, neque noui quid dicas. Stabant autem serui & ministri ad prunas, quia frigus erat, & calefaciebant se: erat autem cum eis & Petrus stans & calefaciens se. Pontifex ergo interrogauit IESVM de discipulis, & de doctrina eius. Respondit ei IESVS. Ego palam locutus sum mundo: ego semper docui in sinagoga & in templo, quo omnes Iudæi conueniunt, & in occulto locutus sum nihil: quid me interrogas? interroga eos qui audierunt, quæ locutus sum ipsis: ecce hi sciunt quid dixerim ego: Hæc cum dixisset: vnus assistens ministrorum, dedit alapam IESV, dicens Sic respondes Pontifici? respondit ei IESVS.

Cypr.lib. primo Epistolarum Epistola.3.fol.6. sentit Dominum sic respondisse ne fateri uideretur cōtumeliose pōtifici respondisse.

Si male locutus sum, testimonium perhibe de malo. Si autem bene, quid me cœdis? Misit ergo eum Annas ligatum ad Caipham pontificem: & Petrus exiit foras ante atrium: & gallus cantauit. Egresso autem Petro in vestibulum, vidit eum alia ancilla: & cœpit dicere circunstantibus, & his qui erant ibi. Hic ex illis est: & hic erat cum I E S V Nazareno. Erat autem Simon Petrus stans & calefaciens se. (redierat scilicet ad ignem illum, ne uideretur à verbis ancillæ deturbari) dixerunt ergo ei. Nunquid & tu ex discipulis eius es? Et alius videns eum, dixit. Et tu de illis es. At ille iterum negauit cum iuramento, dicens. O homo, non sum: non noui hominem. Et post pusillum, interuallo facto quasi horæ vnius, alius quidam affirmabat dicens. Vere & hic cum illo erat: nam & Galileus est. Et accesserunt qui astabant: & rursus dicebāt Petro. Vere & tu ex illis es: nam Galileus es: & loquela tua manifestum te facit. Et dicit ei vnus ex seruis Pontificis, cognatus eius. cuius abscidit Petrus auriculam. Nonne ego te vidi in horto cum illo? Ille autem cœpit anathematizare, detestari, & iurare, quod non nouisset hominē. Et ait Petrus. Homo, nescio qd dicas: nescio hominē istum quem dicitis. Iterum ergo negauit Petrus: & statim, continuo, adhuc eo loquente, iterum gallus cantauit, & cōuersus dominus, respexit Petrum: & recordatus est Petrus verbi domini: quomodo dixerat: priusquam gallus cantet bis, ter me negabis: & cœpit flere, & egressus foras, fleuit amare. Et viri qui tenebāt I E S V M, illudebant ei, cœdentes: & velauerunt eum, & percutiebant faciem

Sic habet in comentariis cirilli.

eius: & interrogabant eum dicentes. Prophetiza, quis est qui te percussit? Et alia multa blasphemantes dicebāt in eum, & vt factus est dies, conuenerūt seniores plebis & princeps sacerdotum & scribe: & duxerunt illum in concilium suum, dicentes, si tu es CRISTVS, dic nobis. Et ait illis. Si uobis dixero, nō credetis mihi. Si autem & interrogauero, nō respondebitis mihi: neq; dimittetis. Ex hoc autem erit filius hominis sedens a dextris virtutis Dei. Dixerūt aūt omnes. Tu ergo es filius Dei? Qui ait. Vos dicitis quod ego sum. At illi dixerūt quid adhuc desideramus testimonium? ipsi enim audiuimus de ore eius. Et confestim mane consilium facientes summi sacerdotes cum senioribus & scribis & vniuerso concilio, inierunt omnes cōcilium aduersus IESVM, vt eum morti traderent, & surgens omnis multitudo eorum, vincientes IESVM, vinctum adduxerunt à Caipha in pretorium: & tradiderunt Pontio Pilato presidi. Tunc videns Iudas qui eum tradidit, quod damnatus esset, pœnitentia ductus retulit triginta argenteos principibus sacerdotum & senioribus populi dicēs. Peccaui, tradens sanguinem iustum. At illi dixerunt. Quid ad nos? tu videris. Et proiectis in templo argenteis, recessit: & abiens laqueo se suspendit. Principes autem sacerdotum acceptis ārgēteis, dixerunt. Non licet eos mittere in corbonam, quia precium sanguinis est. Concilio autem inito, emerunt ex eis agrum figuli in sepulturam pergrinorum. Propter hoc vocatus est ager ille, achelde ma, hoc est, ager sanguinis, vsq; in hodiernum diem. Tunc adimpletum est quod dictum est per Hieremiā prophetam dicentem. Et acceperunt triginta argenteos, precium appreciati quod appre-

ciauerunt, à filiis Israel, & dederunt eos in agrum figuli, sicut constituit mihi Dominus. Iudas autem suspensus crepuit medius, & diffusa sunt omnia viscera eius: & notum factum est omnibus habitantibus Hierusalem. IESVS autem stetit ante praesidem: erat autem mane: & ipsi non introierunt in praetorium, vt non contaminarentur, sed vt manducarent Pascha. Exiuit ergo Pilatus ad eos foras, & dixit. Quam accusationem affertis aduersus hominem istum? Responderunt, & dixerunt ei. Si non esset hic malefactor, non tibi tradidissemus eum. Dixit ergo eis Pilatus. Accipite eum vos, & secundum legem vestram iudicate eum. Dixerunt ergo ei Iudaei. Nobis non licet interficere quenquam. Vt sermo IESV impleretur quem dixit, significans qua morte esset moriturus. Coeperunt autem illum accusare, dicentes. Hunc inuenimus subuertentem gentem nostram, & prohibentem tributa dare Caesari, & dicentem se CHRISTVM regem esse. Pilatus autem interrogauit eum dicens. Tu es rex Iudaeorum. At ille respondens ait. Tu dicis. Ait autem Pilatus ad Principes sacerdotu & turbas. Nihil inuenio causae in hoc homine. Introiuit ergo iterum Pilatus in praetorium, & vocauit IESVM, & dixit ei. Tu es rex Iudaeorum? Respondit, IESVS.

Act. primo cap.

Pascha non solum pro agno, sed et pro bobus et ouibus capitur. deuter. 16.

Luc.

Haec uerba habebantur cũ IESVS esset intra praetorium, ut ex Ioanne habetur, sicut statim uides: alioqui non erat cur diceret Ioannes, Pilatum interrogasse an rex esset. Si nihil prius audisset à Iudaeis, haec ergo, quae Lucas dixit, Ioannes omisit, et quae Lucas breuiter, Ioannes fusius explicat, et acta intra praetorium dicit.

Ioan.

A temetipso hoc dicis, an alii tibi dixerunt de me? Respŏdit Pilatus. Nunquid ego Iudæus sum? gens tua & Pontifices tradiderunt te mihi: quid fecisti? Respondit IESVS. Regnum meum non est de hoc mundo. Si ex hoc mundo esset Regnũ meum, ministri mei vtiq; decertarent vt non traderer Iudæis: nunc autem Regnum meum non est hinc. Dixit itaq; ei Pilatus. Ergo Rex es tu? Respondit IESVS. Tu dicis, quod rex sum ego. Ego in hoc natus sum, & ad hoc veni in mũdum, vt testimonium perhibeam veritati. Omnis qui est ex veritate, audit vocem meam. Dicit ei pilatus. Quid est veritas? Et cum hoc dixisset, iterum exiuit ad Iudæos, & dicit eis. Ego nullam inuenio in

Luc. eo causam. At illi inualescebant dicentes. Commouet populum, docens per vniuersam Iudæam, incipiens à Galilea vsq; huc. Pilatus autem audiens Galileam, interrogauit si homo Galileus esset? & vt cognouit quod de Herodis potestate esset: remisit eum ad Herodem, qui & ipse Hierosolymis erat illis diebus. Herodes autem viso IESV, gauisus est valde: erat enim cupiens ex multo tempore videre eum, eo quod audiret multa de eo: & sperabat signum aliquod videre ab eo fieri: interrogabat autem eum multis sermonibus: at ipse nihil respondebat. Stabant autem Principes sacerdotum & scribæ constanter accusantes eum. Spreuit autem illum Herodes cum exercitu suo, & illusit indutum veste alba, & remisit ad Pilatum: & facti sunt amici Pilatus & Herodes in ipsa die: nam antea inimici erant adinuicem. Pilatus autem conuocatis Principibus sacerdotum & magistratibus & plebe. Interrogauit

Matth. eum præses dicens. Tu

Mar. es rex iudeorum? Dicit

Quod hæc interrogatio facta fuerit

fuerit in conspectu iudæorum apparet ex uerbis Lucæ quæ dicit Pilatum dixisse ut infra.

illi IESVS. Tu dicis. Et accusabāt eum summi sacerdotes in multis: & cum accusaretur a Principibus sacerdotum & senioribus, nihil respondit. Pilatus autem rursus interrogauit eum dicens. Non respondes quicquam, vide inquantis te accusant? Tunc dicit ei Pilatus. Non audis quanta aduersum te dicunt testimonia? Et non respondit ei ad vllum verbum: ita vt miraretur Pilatus vehementer. Dixit autem Pilatus ad illos. Obtulistis mihi hūc hominem quasi auertentem populū: & ecce ego corāvobis interrogans, nullā causam in uenio in homine isto, ex his in quibus eum accusatis: sed neq; Herodes: nam remisi vos ad illū: & ecce nihil dignum morte actum est ei. Emendatum ergó illum dimittam. Necesse autem habebat dimittere eis per diem festum, vnum. Per diem solemnem consueuerat dimittere vinctum vnum quem voluissent, quēcunq; petissent. Habebat autem tunc vinctum insignem, qui dicebatur Barabbas: qui cū seditiosis erat vinctus: qui in seditione fecerat homicidium. & cum ascendisset turba, cœpit rogare, vt faceret sicut semper faciebat illis. Congregatis ergo illis, respondit Pilatus, & dixit. Est consuetudo vobis, vt vnum dimittam vobis in Pascha. Quem ergo multis dimittam vobis? Barabbam, an IESVM?

Luc. Matth. Mar. Ioan.

Hæc uerba quæ hic ascendisse dicitur, non erat illa quæ IESVM adduxerat: sed erat quæ uenerat petitura, ut pro consuetudine sibi unus ex uinctis dimitteretur. iccirco ad eā Pilatus loquitur. Sed dum ipse nuncium uxoris audit, corrupta et ipsa est a primoribus. Admonet autem hos consuetudinis, non quod illis esset ignota: sed quod cum consuessent eo die uelle sibi dimitti aliquem,

non conueniebat ut aliquem pe terent ad mortem duci: ad hęc cum et ipse præses eo die dole ret aliquem dimittere propter Iudæos nō dicebat ut propter eosdem aliquem eodem die ad mortem traderet.

vultis dimittam vobis Regem Iudæorum? Sciebat enim quod p inidiā tradidissent eum summi sacerdotes. Se dente autem illo pro tribunali, misit ad eum vxor eius, dicens. Nihil tibi & iusto illi; multa enim passa sum hodie per visum propter eum. Principes autem sacerdotum Pontifices & seniores persuase runt turbis, vt peterent Barabbam, IESVM ve ro perderēt: & concitauerunt turbam vt magis Ba rabbam dimitteret eis. Pilatus autem præses respon dens ait illis. Quem vultis vobis de duobus dimit

Luc. ti? at illi dixerunt, Barabbam. Exclamauit enim vniuersa turba dicens. Tolle hunc & dimitte nobis

Ioan. Barabbam. Clamauerunt rursus dicentes. Non hunc, sed Barabbam. Erat autem Barabbas latro.

Luc. Qui erat propter seditionem quandam factam in ciuitate, & homicidium missus in carcerem. Iterum ergo Pilatus locutus est ad illos volens dimittere

Matth. et Mar. IESVM. Et dicit illis Pilatus. Quid igitur fa ciam IESV qui dicitur CHRISTVS? quid vultis faciam regi Iudæorum? At illi iterum cla mauerunt dicentes. Crucifige crucifige eum. Di

Luc. cuntq; omnes. Crucifigatur. Pilatus vero tertio di cebat illis. Quid enim mali fecit iste? nullam cau sam mortis inuenio in eo: corripiam ergo illum, & dimittam. At illi magis clamabant. Crucifige eum: crucifigatur. Et instabant vocibus magnis, postulan tes vt crucifigeretur: & inualescebant voces eorum, & Principum, & sacerdotum. Videns autem Pilatus quod nihil proficeret, sed magis tumultus fieret: ac cepta aqua, lauit manus coram populo, dicens. In

nocens ego sum a sanguine iusti huius: vos videtis. Et respōdens vniuersus populus, dixit. Sanguis eius super nos & super filios nostros. Tunc Pilatus volēs populo satisfacere, adiudicauit fieri petitionē eorum: & dimisit illis Barabbam, eum qui propter homicidium & seditionē missus fuerat in carcerem, quem petebant. IESVM vero tradidit voluntati eorum. nam apprehendit IESVM: & flagellauit, & tradidit flagellis cœsum, vt crucifigeretur. Tunc milites præsidis suscipientes IESVM in prętorio, duxerunt eum in atrium, quod est prætorii: & conuocant totam cohortem: & congregauerunt ad eum vniuersam cohortem: & exuētes eum: clamidem coccineā circundederunt eum & ita induunt eum purpurea: & plectentes coronam de spinis, posuerunt super caput eius, & arundinem in dextera eius: & veniebant ad eum & genuflexo ante eum, illudebant ei: & cœperunt salutare eum, dicentes. Aue Rex Iudæorum. Et dabant ei alapas: & expuentes in eum, acceperunt arundinem, & percutiebant caput eius & conspuebant eum: & ponentes genua adorabant eum. Exiuit iterum Pilatus, & dicit eis. Ecce adduco eum foras vt cognoscatis quod in eo nullam inuenio causam. Exiuit ergo IESVS foras, portans coronam spineam, & purpureum vestimentum, & dicit eis. Ecce homo. Cum ergo vidissent eum Pontifices & ministri, clamabant dicentes. Crucifige crucifige eum. Dicit eis Pilatus. Accipite eum vos

Sic Iudæi dato aliis saluatore, sibi latronem seditiosum et homicidam seruarunt, à quo malis his omnibus replerentur, et mors CHRISTI salus est etiā scelestis, qui eum pro ipsis datum, non à populo sed à Domino Deo intelligūt, et amant.

& crucifigite: ego enim non inuenio in eo causam. Respoderunt ei Iudæi. Nos legem habemus: & secundum legem nostram debet mori: quia filium Dei se fecit. Cum ergo audisset Pilatus hunc sermonem, magis timuit: & ingressus est prætorium iterum: & dicit ad IESVM. Vnde es tu? IESVS autem responsum non dedit ei. Dicit ergo ei Pilatus. Mihi non loqueris? nescis quod potestatem habeo crucifigere te, & potestatem habeo di mittere te? Respondit IESVS. Non haberes potestatem aduersum me vllam, nisi tibi datum esset desup: propterea qui me tradidit tibi, maius pec catum habet. Et exinde quærebat Pilatus dimittere eum. Iudæi autem clamabant, dicentes. Si hunc dimittis, non es amicus Cæsaris. omnis enim qui se regē facit, contradicit Cæsari. Pilatus autem cum audisset hos sermones, adduxit foras IESVM, & sedit pro tribunali in loco qui dicitur Lithostratos, hebraicę autem Gabatha. Erat autem parasceue Paschæ hora quasi sexta, & dixit Iudæis. Ecce rex vester. Illi autem clamabant. Tolle tolle, crucifige eum. Dixit eis Pilatus. Regem vestrum cruci figam? Et responderunt Pontifices. Non habemus regem nisi Cæsarem. Tunc ergo tradidit eis

.S. milites illum vt crucifigeretur. Susceperunt autem IESVM: & postquam illuserunt ei, exuerunt eum clamidem purpuram, & induerunt eum vestimentis suis, & eduxerunt eum vt crucifigerent: & baiulans crucem suam, exiuit in eum qui dicitur Caluariæ locum, hebraicæ autem Golgotha. Exeuntes autem cum ducerent eum, inuenerunt prætereuntem quēdam hominem Cireneum nomine Simonem venientem de villa Patrem Alexandri & Rufi: & apprenderunt, & angariauerunt eum vt tolleret cru cem

tem eius, & imposuerunt illi crucem portare post
I E S V M. Sequebatur autem illum turba
multa populi & mulierum, quæ plangebant & la-
mentabantur eum. Conuersus autem ad illas
I E S V S, dixit. Filiæ Hierusalem, nolite
flere super me, sed super vos ipsas flete & super fi-
lios vestros: quoniam ecce venient dies in quibus
dicent, beatæ steriles, & ventres qui non genue-
runt, & vbera quæ non lactauerunt. tunc incipient
dicere montibus: cadite super nos, & collibus, ope
rite nos. Quia si in viridi ligno hæc faciunt, in ari-
do quid fiet? Ducebantur autem & alii duo nequã
cum eo, vt interficerentur. Et venerunt in locum
qui dicitur Golgotha, quod est Caluariæ locus: &
postquam venerunt ibi, dabant ei bibere myrrha-
tum vinum, & non accepit, & dederunt ei acetum *alias ui-*
bibere cum felle mixtum: & cum gustasset, noluit *num.*
bibere. Ibi crucifixerunt eum, & cum eo duos
latrones, vnum à dextris & alium à sinistris, hinc &
hinc, medium autem I E S V M. Et impleta est
scriptura quæ dicit. Et cum iniquis reputatus est.
I E S V S autem dicebat. Pater dimitte illis non 1
enim sciunt quid faciunt. Scripsit autem & Pilatus
titulum causæ eius, & posuit super crucem super ca-
put eius. Erat autem super scriptio scripta super il-
lum litteris grecis, latinis, & hebraicis. H I C E S T
I E S V S N A Z A R E N V S R E X I V D Æ O
R V M. Hunc ergo titulum multi legerunt Iu-
dæorum, quia prope ciuitatem erat locus vbi cru-
cifixus est I E S V S. & erat hebraicæ, græce, & la-
tine scriptum. Dicebant ergo Pilato Pontifices Iu-
dæorum. Noli scribere: Rex Iudæorum, sed
quod ipse dixit, Rex sum Iudæorum. Respon-
dit Pilatus. Quod scripsi, scripsi. Erat autem ho-

ra tertia: & crucifixerũt eum. Milites ergo, cum crucifixissent eum, acceperũt vestiméta eius: & fecerunt quatuor partes, vnicuiq; militi partem: & tunicam, erat autem tunica inconsutilis desuper contexta per totum. dixerunt ergo ad inuicem. Non scindamus eam, sed sortiamur de ea, cuius sit. Vt scriptura impleretur dicens. Partiti sunt vestimenta mea sibi: & in vestem meam miserunt sortem. Et milites quidem hæc fecerunt. Prætereuntes autem blasphemabant eum, mouentes capita sua & dicentes. Væ qui destruis templum Dei, & in triduo illud reædificas, salua te ipsum, si filius Dei es: descende de cruce. Similiter & Principes sacerdotum illudentes ad alterutrum cum scribis & senioribus dicebant. Alios saluos fecit, seipsum non potest saluum facere. Si Rex Israel est, descendat nunc de cruce, & credimus ei. Confidit in Deo, liberet eum, si vult. Dixit enim quod filius Dei sum. Idipsum autem & latrones qui crucifixi erant cum eo, improperabant ei, & conuitiabantur. Stabat populus spectans, & deridebant illum Principes cum eis, dicentes. Alios saluos fecit, seipsum saluum faciat si hic est CHRISTVS Dei electus. Illudebant autem ei & milites accedentes, & acetum offerentes illi & dicentes. Si tu es Rex Iudæorum, saluum te fac. Vnus autem ex his, qui pendebant latronibus, blasphemabat eum, dicens. Si tu es CHRISTVS, saluum fac te ipsum & nos. Respondens autem alter, increpabat eum dicens. Neque tu times Deum, qui in eadem damnatione es:

Hora tertia scilicet quia nondũ uenerat hora sexta: quãuis cum peteretur ad crucifigendum, appeteret hora sexta, ut est supra uisum: & cum crucifixus ad latronem loqueretur, nondũ erat hora sexta, sed fere sexta, ut infra uidebimus.

ne es, & nos quidem iuſte, nam digna factis re-
cipimus hic vero nihil mali geſsit. Et dicebat ad
IESVM. Domine, memento mei dum veneris in
Regnum tuum. Et dixit illi IESVS. Amen di 2
co tibi: hodie mecum eris in paradiſo. Erat autem
ferè hora ſexta. Stabat autem iuxta crucem IESV
Maria mater eius, & ſoror matris eius Maria Cleo-
phæ, & Maria Magdalene. cum vidiſſet ergo IE-
SVS matrem & diſcipulum ſtantem, quem dilige
bat dixit matri ſuæ. Mulier ecce filius tuus. Dein 3
de dixit diſcipulo ecce Mater tua. Et ex illa ho-
ra accepit eam diſcipulus in ſua. A ſexta autem ho
ra tenebræ factæ ſunt ſuper vniuerſam terram
vſq; ad horam nonam, & obſcuratus eſt ſol & cir-
ca horam nonam exclamauit IESVS voce ma
gna dicens. Eli Eli lamah hazabatani. Quod eſt 4
interpretatum. Deus meus Deus meus, vt quid de
reliquiſti me? Quidam autem illic ſtantes, & audien
tes, dicebant. Eliam vocat iſte. Et continuo cur-
rens vnus ex eis, acceptam ſpongiam impleuit ace-
to & impoſuit arundini, & dabat ei bibere, cœte-
ri vero dicebant. Sine, videamus an veniat Elias
liberans eum. Poſtea ſciens IESVS quia iam
omnia conſummata ſunt vt conſummaretur ſcri-
ptura, dixit. Sitio. Vas ergo poſitum erat aceto 5
plenum illi autem ſpongiam aceto plenam hyſſo-
po circumponentes obtulerunt ori eius. Cum ergo
accepiſſet IESVS acetum, dixit. Conſumma- 6
tum eſt. Et clamans voce magna IESVS, ait.
Pater, in manus tuas commendo ſpiritum meum. 7
Et hæc dicens, inclinato capite tradidit & miſit ſpi-
ritum, & expirauit. Et ecce, velum templi ſciſſum eſt
in duas partes à ſummo vſq; deorſum & terra mo-
ta eſt & petræ ſciſſæ, & monumenta aperta ſunt: &

multa corpora sanctorum qui dormierant, resurrexe
runt & exeuntes de monumentis post resurrectio-
nem eius venerunt in ciuitatem sanctam, & appa-
ruerunt multis. Centurio autem, & qui cum eo
erant custodientes IESVM, viso terræmotu,
& his quæ fiebant, & quia sic clamans expirasset
timuerunt valde, dicentes: Vere filius Dei erat iste.
Et glorificauit Deum Centurio, dicens. Vere hic
homo iustus erat. Et omnis turba eorum qui simul
aderant ad spectaculum istud, & videbant quæ fie-
bant, percutientes pectora sua, reuertebantur. Sta-
bant autem omnes noti eius à longe, erant autem
& ibi mulieres de longe aspicientes, inter quas erat
Maria Magdalenæ, & Maria Iacobi minoris, & Io-
alias Ioseph. se mater, & Salome, & mater filiorum Zebedei: &
cum essent in Galilea, sequebantur eum, & ministra-
bant ei & aliæ multæ quæ simul ascenderant cum
eo Hierosolymam. Iudæi ergo, quoniam parasce-
ue erat, vt non remanerent in cruce corpora sabba-
to (erat enim magnus dies ille sabbati) rogaue-
runt Pilatum, vt frangerentur eorum crura & tolle-
rentur. Venerunt ergo milites, & primi quidem fre
gerunt crura, & alterius qui crucifixus est cum eo:
ad IESVM autem cum venissent, vt viderunt
eum iam mortuũ, non fregerũt eius crura sed vnus
militum lancea latus eius aperuit & continuo exiuit
sanguis & aqua. & qui vidit, testimonium peribuit
& verum est testimoniũ eius, & ille scit quod vera
dicit, vt & vos credatis. Facta sunt enim hæc, vt
scriptura impleretur. Os non comminuetis ex eo.
Et iterum alia scriptura dicit. Videbunt in quem
trasfixerunt. Post hæc autem cum iam vespera fa-
cta esset, quia erat parasceue, quod est ante sabba-
tum, venit quidam homo diues ab Arimathea, no-
mine

mine Ioseph, nobilis decurio, vir bonus & iustus.
Hic non consenserat consilio & actibus eorum: qui
expectabat & ipse Regnum dei, & discipulus erat
IESV, occultus autem propter metum Iudęo-
rum, & audacter introiuit ad Pilatum, & petiit cor-
pus IESV. Pilatus autem mirabatur si iam obiis-
set: & accersito centurione interrogauit eum, si iam
mortuus esset & cum cognouisset à centurione, do-
nauit & iussit reddi corpus IESV. Ioseph autem
mercatus sindonem, & deponens eum inuoluit sin
done munda. venit autem & Nicodemus, qui ve-
nerat ad IESVM nocte primum, ferens mixtu-
ram myrrhe & aloes libras quasi centum. accepe-
runt ergo corpus IESV, & ligauerunt linteis il-
lud cum aromatibus, sicut mos est Iudęis sepelire,
erat autem in loco vbi crucifixus est, hortus, & in
horto monumentum nouum: & posuit eum Ioseph
in monumento suo nouo, quod exciderat in petra:
quo nondum quisquam positus fuerat, ibi ergo pro
pter parasceue Iudęorum, quia iuxta erat monu-
mentum, posuerunt IESVM: & aduoluit Io-
seph saxum magnum ad ostium monumenti, & *alias* Iose
abiit. Maria autem Magdalene, & Maria Ioseph,
aspiciebant vbi poneretur, sedentes contra sepul-
chrum, & dies erat Parasceues, & sabbatum illuce-
scebat. Subsecutæ autem mulieres, quæ cum ipso
venerunt de Galilea viderunt monumentum, &
quemadmodum positum erat corpus eius: & reuer
tentes parauerunt aromata & vnguenta & sabbato
quidem siluerunt secundum mandatum. altera au
tem die quæ est post parasceue, conuenerunt Prin-
cipes sacerdotum & pharisæi ad Pilatum dicentes.
Domine recordati sumus quod Seductor ille dixit
adhuc viuens. Post tres dies resurgam. Iube er-

go custodiri sepulchrum vsque in diem tertium: ne forte veniant discipuli eius, & furentur eum, & dicant plebi: surrexit à mortuis: & erit nouissimus error peior priore. Ait illis Pilatus. Habetis custodiam: ite custodite sicut scitis. Illi autem abeuntes munierunt sepulchrum signantes lapidem cum custodibus.

Registrum. a b c.

Omnes duerniones præter c ternionem.

Venetiis in ædibus Stephani Sabiensis, sumptu & requisitione Melchioris Sessæ.
M D X X X V I.
mense Octobri.

MC